

Nieuwe Energie Overijssel

versnellen door te verbinden

WIJ ZIJN DE ENERGIE
ACHTER DE TRANSITIE

Roelof Jan
Naaktgehoorn

Evenblijen
Zinkweg
Ankone

Utsen de Boer

Timo Veen
Hoonhorst

Verduurzamen Utiliteit gebouwde omgeving

Nieuwe Energie Overijssel

versnellen door te verbinden

Voorstelronde

Wat gaan we doen vandaag?

Kleine toelichting

In drie interactieve sessie kijken naar concrete acties

Inzicht in de opgave

- 55 % CO₂ reductie in 2030
  - Streven naar 60%
- 95% CO₂ reductie in 2050

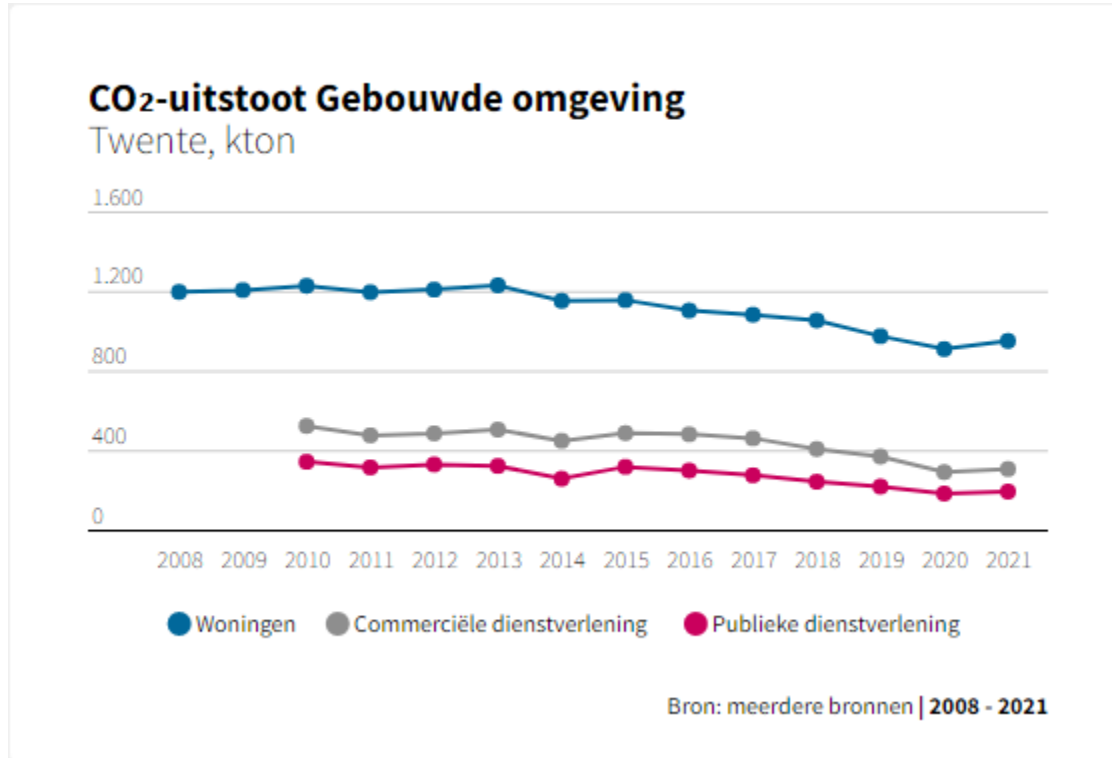
Wie weet de CO₂-reductiedoelstellingen van zijn of haar Gemeente?

Inzicht in de opgave

- Wat is het aandeel Utiliteitsbouw

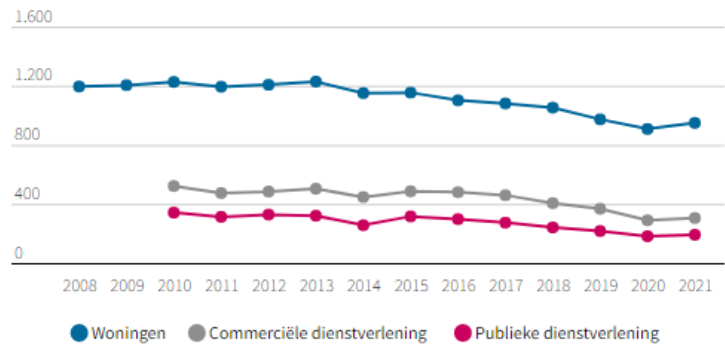
Welk aandeel denken jullie dat de utiliteit speelt in de gebouwde omgeving?

CO₂-uitstoot Twente

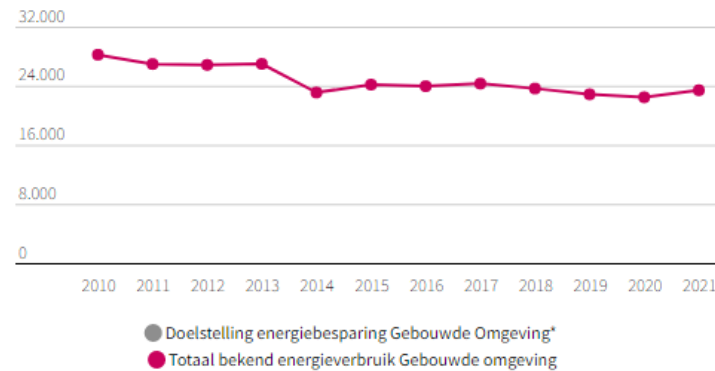
Klimaatmonitor Twente

CO₂-uitstoot Gebouwde omgeving
Twente, kton

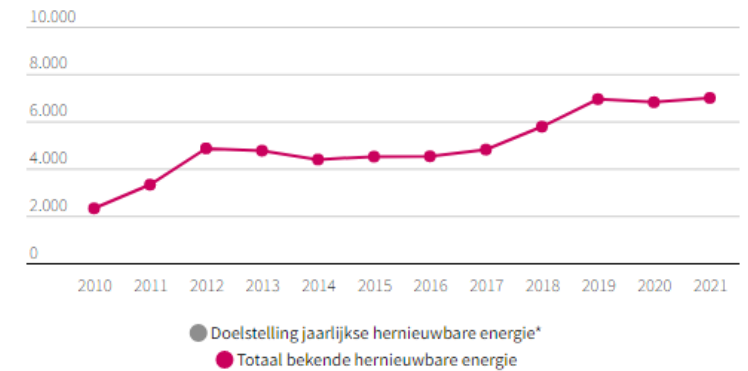
Bron: meerdere bronnen | 2008 - 2021

Doelstelling energiebesparing gebouwde omgeving
Twente, TJ

Bron: meerdere bronnen | 2010 - 2021

Doelstelling hernieuwbare energie
Twente, TJ

Bron: meerdere bronnen | 2010 - 2021

Welk type utiliteitsbouw

- Bedrijventerreinen
- Maatschappelijk vastgoed
- Grote industrie
- Bedrijven in de wijk

Hoe pak je energiebesparing bij utiliteitsbouw aan?

Instrumenten Aanpak utiliteitsgebouwen

MIA- en Vamil-regeling

BENG-eisen nieuwbouw

Vervallen aansluitplicht aardgas bij nieuwbouw

Ecodesign-richtlijn

Handhaving energiebesparingsplicht Wet milieubeheer, informatieplicht en VUE-regeling

Verplichting energielabel C kantoren

Stimulering bouw en onderhoud sportaccommodaties (BOSA-regeling)

Ontzorging verduurzaming maatschappelijk vastgoed

Specifieke uitkering ventilatie in scholen (SUVIS)

Subsidieregeling verduurzaming MKB (SVM)

Routekaarten maatschappelijk vastgoed

Energie-investeringsaftrek (EIA)

Scholen energiebespaarlening

Extra budget verduurzaming Rijksvastgoed

Uitbreiding energiebesparingsplicht naar vergunningplichtige en ETS-bedrijven

Verbreding energiebesparingsplicht, actualisatie maatregelenlijsten en overgang naar Omgevingswet

Investeringssubsidie duurzaam maatschappelijk vastgoed (DUMAVA)

Normering hybride warmtepompen

Herziening EPBD

Renovatieverplichting gebouwen publieke instellingen artikel 6 EED

Extra budget uit coalitieakkoord vanaf 2024 voor verduurzaming maatschappelijk vastgoed

Revolverend of waarborgfonds voor maatschappelijk vastgoed

Normering gericht op uitfasering slechte labels utiliteitsbouw

Eindnorm 2050 utiliteitsbouw

Prestatie-eisen nieuwbouw en bestaande bouw industrie functie

Status

✔ Vastgesteld

✔ Vastgesteld

✔ Vastgesteld

✔ Vastgesteld

✔ Vastgesteld

✔ Vastgesteld

✔ Vastgesteld

✔ Vastgesteld

✔ Vastgesteld

✔ Vastgesteld

✔ Vastgesteld

✔ Vastgesteld

✔ Vastgesteld

✔ Vastgesteld

🕒 Voorgenomen

🕒 Voorgenomen

🕒 Voorgenomen

☑ Geagendeerd

☑ Geagendeerd

☑ Geagendeerd

☑ Geagendeerd

☑ Geagendeerd

☑ Geagendeerd

☑ Geagendeerd

☑ Geagendeerd

Energiebespaarplicht

Informatieplicht

Energiegebruik

> 50.000 kWh en/of

> 25.000 m³

Onderzoeksplicht

Energiegebruik

> 10.000.000 kWh en/of

> 170.000 m³

EED - auditplicht

Onderneming >250 fte of
balansomzet van 43 miljoen

Erkende maatregelen: voorbeelden

Isolatie leidingen en appendages

Thermostaat met klokprogramma

Ondersteuningsventilatoren toepassen

Ledverlichting (buiten)

Koelcelwanden isoleren

Zuinige elektromotoren

Aanzuigen koele buitenlucht compressor (perslucht)

Ledverlichting (binnen)

Energie label C

Voor wie?

- Eigenaren van kantoren

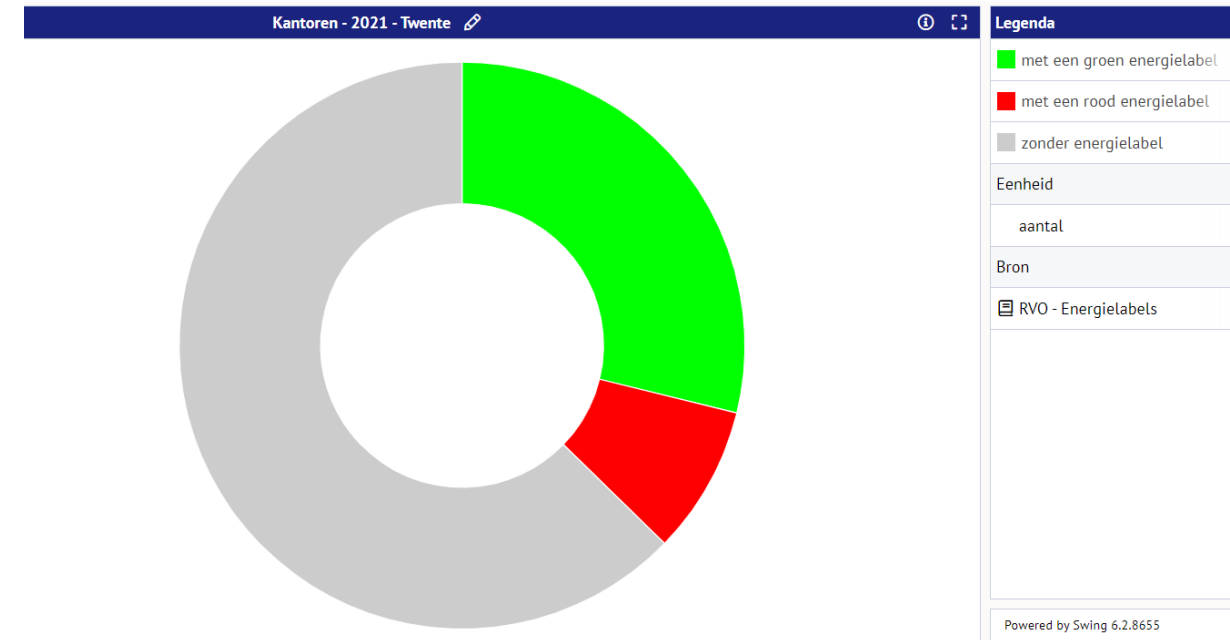
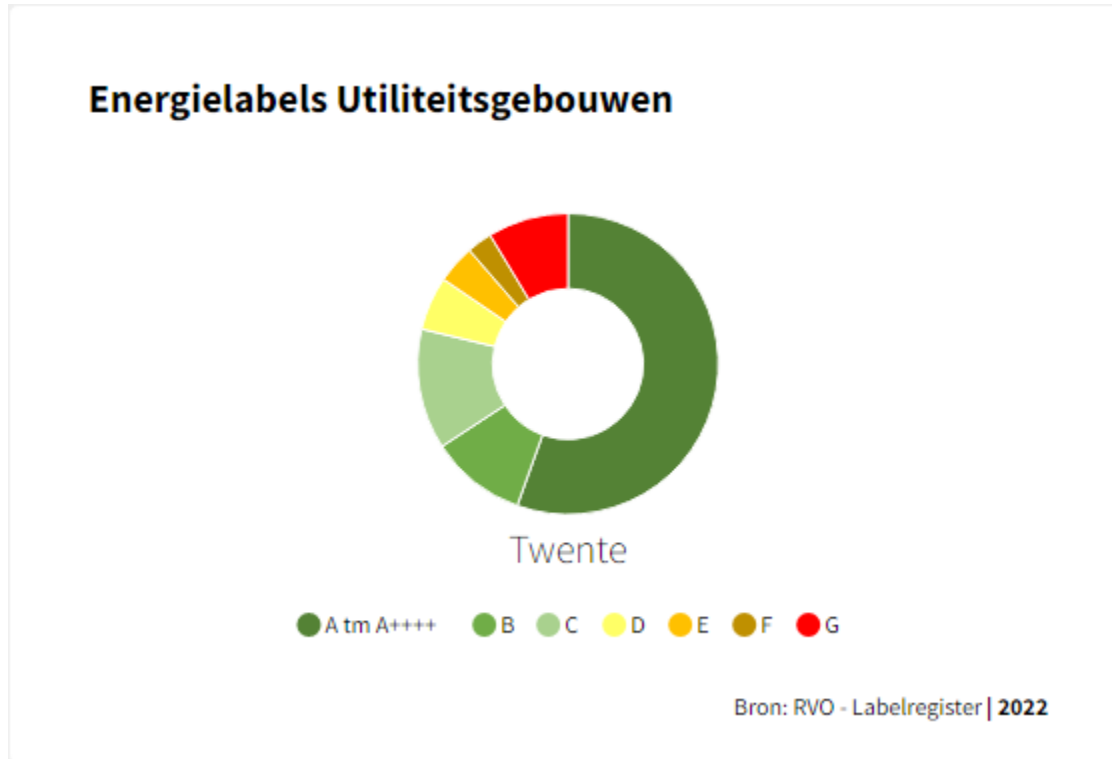
Wat?

- Vanaf 1 januari 2023 moeten alle kantoorgebouwen voldoen aan label C

Hoe?

- Handhaving door gemeentes/omgevingsdiensten
- € 2,225 miljoen uitgekeerd voor actieve handhaving – overzicht per gemeente is nu beschikbaar
- Op 1 januari 2023 voldeed 55% aan deze verplichting, 33% heeft geen label en 12% heeft label D of slechter. Wil je weten hoe het in jouw gemeente zit:
<https://www.waarstaatjegemeente.nl/>

Energielabels Twente

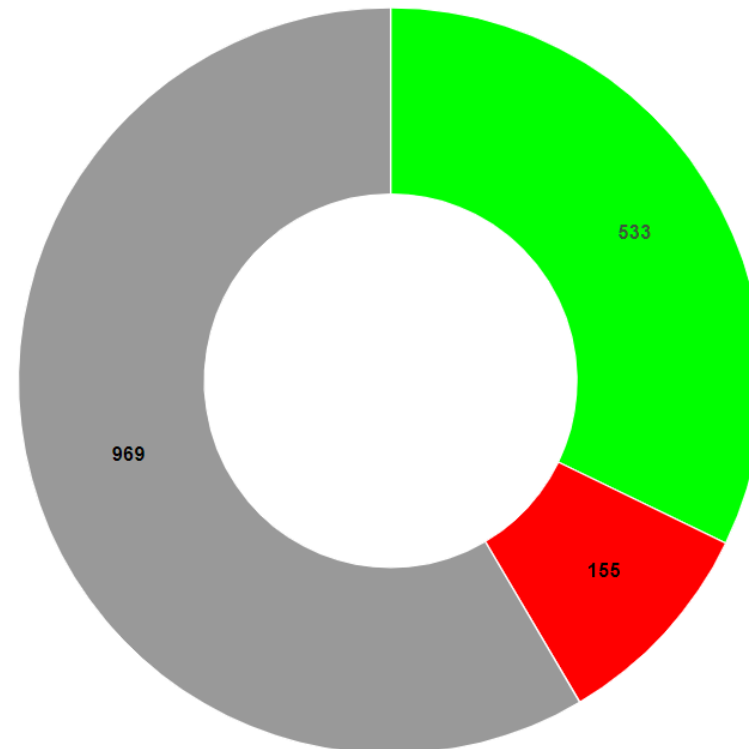

Welke impact kan je hier maken

Energielabel	G	F	E	D	C	B	A
Verbruik klein kantoor kWh/m2/jaar	500-600	400-500	300-400	200-300	140-200	100-140	40-100
Verbruik groot kantoor kWh/m2/jaar	600-800	500-600	400-500	300-400	200-300	140-200	60-140

In Enschede 1124 kantoren met energielabel lager dan C of zonder energielabel.

Miljoenen kWh per jaar besparing potentieel.

Kantoren - 2022 - Enschede

Legenda

- met een groen energielabel
- met een rood energielabel
- zonder energielabel

Eenheid

aantal

Bron

RVO - Energielabels

Integreren aanpak woningen en utiliteitsbouw

- Gebouwde omgeving - Woningen en utiliteit
- TWV 1.0 vaak uitvoerig woningen en sumier utiliteit
- Integreren in het Wijkuitvoeringsplan
- Ondernemers voorbereiden en gesprek aangaan

WARMTE TRANSITIE IN DE PRAKTIJK

LEREN VAN ERVARINGEN I AARDGASVRIJ MAKEN VAI

Versnipperd eigendom bemoeilijkt collectief overstapmoment

De heterogene eigendomsstructuur is een tweede eigenschap die de wijkaanpak bemoeilijkt. Er zijn vaak zowel woningcorporaties als particuliere verhuurders en particuliere woningeigenaren aanwezig, en zowel publieke als private utiliteitsbouw. Al deze partijen hebben een stem in de doorgang van het initiatief en het moment daarvan (zie hoofdstuk 3). Via verleiding wordt geprobeerd de belangen van betrokkenen beter op elkaar te laten aansluiten, maar dit blijkt onvoldoende om gebouweigenaren gelijktijdig tot een overstap te bewegen.

Vooraf in wijken waar gekozen wordt voor een collectief warmtealternatief is een overstapmoment voor de wijk vaak wenselijk om het financiële risico van de investering te dekken, de schaalvoordelen te realiseren, en om de aanleg van dubbele infrastructuur te voorkomen. Bij collectieve warmtealternatieven creëert één overstapmoment efficiëntie, zowel in kosten als in (onder- en bovengronds) ruimtebeslag. Zoals een respondent aangeeft: *‘Dus voor ons is het echt belangrijk dat er een keuze wordt gemaakt op infrastructuur voor warmte, om zo triple infra te voorkomen. En dat met name ook wordt nagedacht over ruimtegebruik.’*

HOE ERVAREN HUISEIGENAREN DE WIJKAANPAK?

Een kwalitatief onderzoek onder huiseigenaren binnen proeftuinwijken van het Programma aardgasvrije Wijken, in opdracht van Vereniging Eigen Huis

Verdeling van de lasten

- > Sommige bewoners vinden dat de verantwoordelijkheid voor het oplossen van de milieuproblematiek niet alleen bij de burger ligt, maar ook bij de **bedrijven**. En dat er door bedrijven te verduurzamen, gezien de uitstoot die bedrijven veroorzaken, veel meer winst valt te behalen in het bereiken van de klimaatdoelstellingen.

Handreiking Utiliteitsgebouwen in aardgasvrije wijken

	Idealistische ondernemer	Calculerende ondernemer	Meebewegende ondernemer	Afwachtende ondernemer
Face to face	Zakelijk en open voor suggesties	Formeel, zakelijk, niet te gezellig	Open en gezamenlijk, samenwerkingsgericht	Formeel maar invoelend, vertrouwenwekkend, niet ongeduldig of afstandelijk
Brief	Bondig en to the point, geen dikke pakken papier	Puntsgewijs, onderaan ondertekenen door superieur	Persoonlijk ondertekenen	Veel uitleg en details, geen puntsgewijze informatie, persoonlijk ondertekenen
Telefoon	Kort en meteen ter zake komen. Niet teveel persoonlijke praat	Kort en snel ter zake komen, niet teveel persoonlijke praat	De tijd nemen voor hoor en wederhoor, niet te kortaf	De tijd nemen, begrip tonen voor situatie
E-mail	Hoofdonderwerp met conclusie, niet teveel details	Korte subject en inhoud	Vriendelijk en met persoonlijke noot, niet te kort en zakelijk	Veel uitleg en informatie (en details) overzichtelijk weergegeven
Website	Makkelijk in gebruik, op hoofdlijnen, doorklikken naar meer informatie	Puntsgewijze info, uitgebreide zoekfunctie, onderbouwd	Informatief en aansprekend, persoonlijke contactsite en verhalen	Gebruiksvriendelijk, persoonlijke contactsite en verhalen. Voorkeur voor (schriftelijke) nieuwsbrief

Bron: (Platform31 & MarketResponse, 2023)

Interactieve sessies

- Fase 1 Verken je gemeente
- Fase 2 Agenderen
- Fase 3 Starten

Fase 1 verken je eigen gemeente

- Welke afdelingen zijn bezig met verduurzaming en welke afdelingen met utiliteitsbouw?
- Hoe wordt omgegaan met gemeentelijk vastgoed en wat kan je hiervan leren?
- Hoe wordt omgegaan met bedrijventerreinen en zijn er methodes die ook toepasbaar zijn op ander type utiliteitsbouw?

Fase 2 Agenderen

- Hoe zorg je dat dit op de agenda komt?
- Waar loop je tegenaan?
- Waar komt financiering vandaan?

Fase 3 starten

- Waar gaan jullie starten?
- Welke initiatieven staan er al op de planning en welke kan je toevoegen?
- Wat heb je nodig om dit te doen?

Afronding

- Welke actie ga je morgen oppakken?
- Waar kunnen we jullie bij helpen?

NIEUWE ENERGIE OVERIJSSSEL NETWERK

Ok meepraten over Nieuwe Energie?

Nieuwe Energie Overijssel

versnellen door te verbinden

Volg ons

